

סימן טו

הקדמה למלאכות שבת – בחינותיה השונות של השבת בתורה

- שבת בראשית – שבת לה'
- "כי ה' נתן לכם השבת" – נתינת השבת לעם ישראל
- "לא תעשה כל מלאכה" – הידמות האדם לבורא
- "למען ינוח" – השבת החברתית
- "אך את שבתתי תשמרו" – השבת שלפני הבריאה ושלאחר הבריאה
- השבת והמשכן
- "וזכרת כי עבד הייתה בארץ מצרים" – השבת כספר דברים
- סיכום

שבת בראשית – שבת לה'

ההופעה הראשונה של השבת בתורה נמצאת בפרשת בראשית, המתארת את שביתתו של הקב"ה לאחר ששת ימי הבריאה.

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכֹל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכֹל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת: פ

בראשית ב, א-ג

השבת הראשונה בעולם היא השבת של הקב"ה. בשבת זו הקב"ה סיים את מלאכת הבריאה ושבת ממלאכה זו וממילא נראה לדייק כי ההגדרה הפשוטה של שבת בראשית היא השביתה ממלאכה. איסורי המלאכה אינם מפורטים בשבת בראשית מכיוון שהאיסורים הינם מונח אנושי שלא שייך כלל בקב"ה. דבר נוסף המופיע ביחס לשבת בפרשייה זו הם מושגי הברכה והקדושה, אותם יוצק הקב"ה לשבת.

כשם שאנו לומדים מן הכתוב כך יש ללמוד אף ממה שנעדר. בכל המשכו של ספר בראשית השבת אינה מופיעה אף פעם נוספת. הקשבה עמוקה לעובדה זו מלמדת כי לולא היו לנו שאר חומשי התורה, לא היינו פוגשים בשבת כשייכת למרחבו של האדם. השבת הייתה נשאת במרחב האלוקי – שבת של ריבוננו של עולם. את תהליך החיבור של השבת למרחב האנושי, למרחבו של האדם, נלמד מהפרשיות בתורה בארבעת החומשים הבאים.

"כי ה' נתן לכם השבת" – נתינת השבת לעם ישראל

המפגש הראשון של עם ישראל עם השבת נמצא בפרשת המן. לפני השבת מצווה ה' את משה:

...הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם וילקטו דבר יום ביומו למען
אִנְסְנוּ הַיֶּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם לֹא: וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיֹאוּ וְהָיָה
מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם: ס

שמות טז, ד-ה

הפרשה מתחילה באמירה של הקב"ה אל משה על כך שעתיד לרדת מן בכל יום. עם זאת, ביום השישי תהיה חריגה מסוימת, כלשון הפסוק – "והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום".

בהמשך הפרשה מתארת התורה את ירידת המן ואת ציוויו של משה את העם על הנהגתם ביחס למן – הלקיטה בכל בוקר והאיסור ללקוט מהמן יותר מעומר לגולגולת. מעבר לכך משה לא מזכיר לעם כלל שתהיה חריגה מסוימת ביחס לירידת המן ולקיטתו ביום השישי או ביום השביעי כפי שאמר לו הקב"ה.

נתבונן בהמשך הפסוקים בפרשת המן הקשורים לשבת:

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לָקְטוּ לֶחֶם מִשְׁנֵה שְׁנֵי הָעֶמֶר לְאַחַד וַיָּבֵאוּ כָּל נְשִׂאֵי הָעֵדָה וַיִּגִּדּוּ לְמֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' שִׁבְתוֹן שֶׁבֶת קֹדֶשׁ ה' מִחֵר אֶת אֲשֶׁר תֹּאפּוּ אִפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בְשָׁלוֹ וְאֶת כָּל הָעֵדָף הַנִּי-חוֹ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֶּקֶר: וַיִּנְיָחוּ אֹתוֹ עַד הַבֶּקֶר כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וְרָמָה לֹא הֵיטָה בּוֹ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלָהוּ הַיּוֹם כִּי שֶׁבֶת הַיּוֹם לַה' הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֵהוּ בַשָּׂדֶה: שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקָטֵהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת לֹא תִהְיֶה בּוֹ: וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הָעֵם לִלְקֹט וְלֹא מִצָּאוּ: ס

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עַד אָנֹכָה מֵאַנְתֶּם לְשָׁמֹר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי: רְאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשֶּׁבֶת עַל כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יּוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹתָיו אֶל יָצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:

שמות טז, כב-ל

המפגש הראשון של עם ישראל עם השבת קורה ביום השישי. לאחר שהעם רואה כי באופן לא מובן ומתוכנן כל אחד מהם לקט "לֶחֶם מִשְׁנֵה שְׁנֵי הָעֶמֶר", ולא עמר אחד, מגיעים נשיאי העדה למשה ומדווחים לו על הבעיה. משה מסביר כי מכיוון ש"שִׁבְתוֹן שֶׁבֶת קֹדֶשׁ לַה' מִחֵר", הקב"ה לא מוריד להם מן ביום השביעי. למחרת, בשבת, משה אומר לעם לאכול את שהשאירו מאתמול, מפני שהם לא ימצאו מן חדש בשדה בשבת. המן יימצא בשדה רק בימי השבוע ולא בשבת.

עד כאן אנו רואים שהשבת עדיין מתפקדת כשבת של הקב"ה. משה מסביר כי לעם לא יהיה מן ללקוט מפני שהקב"ה שובת בשבת, אך לעם עדיין אין שייכות משלו לשבת. בהמשך מתוארת יציאת האנשים ללקוט בשביעי וכעסו של הקב"ה על מעשיהם. בפסוקים אלו מצווה הקב"ה לראשונה כיצד להתייחס באופן ראוי לשבת:

רְאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשֶּׁבֶת עַל כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יּוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹתָיו אֶל יָצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:

שמות טז, ל

פסוק זה מתארת את "נתינת" השבת לעם ישראל, זהו נקודת המעבר של השבת מהיותה שבת של הקב"ה בלבד לשבת הקשורה גם לעם ישראל. הקב"ה נותן לעם את השבת בציווי על איסור היציאה מהמקום בשבת.

כפי שהסברנו, השבת האלוקית מתבטאת בעיקר בשביתה ממלאכה. בפרשת המן העם מצווה רק על איסור היציאה מהמקום ביום השבת – אך לא על השביתה ממלאכה. המפגש של ישראל עם השבת של הקב"ה עדיין לא שלם.

כפי שהרחבנו,¹ ההבנה שהציווי הראשון לעם ביחס לשבת קשור למקומו של האדם, מלמד על חשיבות קישור האדם למקומו ביום השבת בפרט, ובחיייו בכלל. בשבת מתאפשר לאדם מפגש פנימי ומיוחד עם מקומו, מעין חזרה למקומו של האדם בגן עדן, למציאות שלפני החטא.

“לא תעשה כל מלאכה” – הירמות האדם לבורא

המפגש הבא עם השבת בתורה נמצא בעשרת הדברות שבפרשת יתרו:

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֵשִׂיתָ כָּל מְלֹאכֶתְךָ: וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עֹבְדֶיךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהִמְתְּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ: ט

שמות כ, ז-י

במעמד ההתגלות בהר סיני, בו התבטא השיא של המפגש בין הקב"ה לעם ישראל, אנו מוצאים שלב חדש בקישור בין העם לשבת. ההתגלות המיוחדת שהתרחשה בהר סיני, התגלות של "פנים בפנים דיבר ה' עמכם", מאפשרת קירוב של השבת האלוקית לשבת של האדם.

1. בשיעורים על מלאכת הוצאה לעיל עמ' 35.

בעשרת הדברות מובא לראשונה האיסור על עשיית מלאכה בשבת וכן חובת השביתה ממלאכה, המאפייין המובהק ביותר של השבת של הקב"ה, השובת ממלאכת הבריאה.

יש פה מורכבות מסוימת. השבת מוצגת כ"שבת לה' אלקיך" ולא לאדם, אך יש חובה על האדם להידמות לקב"ה בבריאה ולא לעשות מלאכה בשבת. אנו מוצאים בצירוף זה מיוזג מופלא בין האדם לקב"ה, המתאפשר דווקא בשל ייחודיות המעמד.

את החובה לקדש את יום השבת, המופיעה בפרשה זו, יש לקרוא כהקבלה לקידוש השבת על ידי הקב"ה במעשה בראשית. לצד הקריאה של איסורי המלאכה בשבת, כדרך להידמות לקב"ה, נוספת כאן משמעות חדשה.

"למען ינוח" – השבת החברתית

משמעות נוספת של השבת אנו מוצאים בפרשת משפטים, כחלק מרצף פסוקים הכולל מצוות שונות המתייחסות לחברה:

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ
וַיִּנְפֹּשׂ בֶּן אִמְתֶּךָ וְהַגֵּר:

שמות כג, יב

המוקד של השבת לפי הפסוק הזה אינו הקב"ה ואף לא האדם, אלא – העבדים, הגרים ובעלי חיים. השבת מתפקדת כתועלת לכפופים לאדם ולנזקקים הצריכים יום מנוחה.

לכאורה השבת נתפסת פה כעקרון סוציאלי מובהק, אולם לאור מה שראינו עד כה אנו יודעים שהשבת גם כן קשורה בקשר עמוק לקב"ה ולאדם השואף להידמות אליו.

"אך את שבתתי תשמרו" – השבת שלפני הבריאה ושלאחר הבריאה

ההופעה הבאה של השבת נמצאת בפרשת כי תשא, בחתימת ציוויו של הקב"ה על מלאכת המשכן:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בְּיָמֵי וּבְיַמֵּיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוּמַת כִּי כָּל הָעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרַב עִמִּיהָ: שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן קֹדֶשׁ לַה' כָּל הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמַת: וּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתֶם בְּרִית עוֹלָם: בְּיָמֵי וּבְיַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת וַיִּנְפֹּשׁ: ס

שמות לא, יב-יז

כאמור, השבת היא של הקב"ה, כאשר לאדם ניתנה האפשרות להידמות אליו באי עשיית המלאכה בשבת. אמנם ראינו בפרשת המן שמבחינה מסוימת השבת ניתנה לעם, אולם איסורי המלאכה אינם מופיעים בפרשה זו. בנוסף, לא ראינו אזכור לעונש למי שלא ישובת בשבת.

ציווי השבת בפרשת כי תשא מחדש לנו שני מישורים ביחס לשבת. המישור הראשון נמצא בשייכות של השבת לאדם – השבת מתגלה פה כאות וברית בין הקב"ה לעם ישראל. המישור השני נעוץ בהבנה שיש לשבת מעין ישות עצמית: כשהתורה אומרת "מחלליה מות יומת", אנו מבינים שהשבת יכולה להתחלל כאשר האדם צריך לשמור את קדושתה של השבת. נראה ש"מחלליה", שעונשם מיתה, הם מי שעושים את השבת חול ולא משמרים את קדושתה.

בנוסף יש לדייק בפסוק: "אך את שבתותי תשמרו" כי מדובר פה בשתי שבתות – השבת שקדמה לעולם, השבת שאינה קשורה לאיסורי המלאכה, היא השבת שניתנה לעם בפרשת המן ויכולה להתחלל; שבת בראשית, השבת שבאה לאחר

בריאת העולם, בה כרוכים איסורי המלאכה והחובה לשבות.² הפרשה הזו מחברת וממזגת את שתי השבתות, את שתי הבחינות השונות של השבת, לשבת אחת. את השבת הזו העם שומר, כאות וכברית – “לדורותם ברית עולם”.

השבת והמשכן

בהמשך פרשיות המשכן, בתחילת פרשת ויקהל, מופיע הציווי של משה לעם על עשיית המשכן. לפני ציווי זה אנו פוגשים שוב את השבת:

וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֵתֶם: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבָּת שַׁבְתּוֹן לַה' כָּל הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמָת: לֹא תַבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: פ

שמות לה, א-ג

הזכרנו לעיל כי השבת המוזכרת בפרשת כי תשא (פרק לא) מופיעה לאחר הציווי למשה על עשיית המשכן. כאן, בפרשת ויקהל, (פרק לה) השבת מוזכרת כמקדמה לציווי של משה את העם על המשכן.

הסמיכות של השבת למשכן, בתחילת הציווי ובסופו, הובילה את חז"ל ללמוד את המלאכות האסורות בשבת ממלאכת המשכן. ואמנם יש לשאול – עד כה הסברנו את הקשר של השבת לבריאה בהידמות של האדם השוכת לשביתתו של הקב"ה – אך מה המשמעות של המשכן ביחס לשבת?

נראה שעולה פה נקודה עמוקה – המשכן מחזיר אותנו לבריאת העולם. חז"ל מלמדים על בצלאל שהיה מעושי המשכן:

אמר רב יהודה אמר רב: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. כתיב הכא וימלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת,

2. על נושא שתי השבתות שבת שלפני הבריאה וזאת שלאחריה, ראו 'בדי הארון- קובץ שיעורים' (תשנ"ג) עמ' 137-136; ולעיל עמ' 30.

וכתיב התם ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וכתוב בדעתו תהומות
נבקעו.

בבלי, ברכות נה ע"א

יש קשר עמוק בין מעשה המשכן לבריאת העולם, עד כדי שחז"ל מתארים
שעשיית בצלאל את המשכן הייתה בדימיון למעשה הבריאה. השבת קשורה
לבריאה ולמשכן באופן עצמותי, והמשכן קשור לבריאה באופן עצמותי. אכן,
היינו מעדיפים ללמוד את המלאכות האסורות בשבת מפסוקי הבריאה מכיוון
שהשביתה בשבת ראשיתה בשביתה של הקב"ה לאחר הבריאה, אולם קשה
ללמוד ולהשוות בין מלאכת הבריאה של הקב"ה למלאכות האדם. אולי בשל
כך חז"ל בחרו ללמוד מהמשכן, שכאמור יש בו הקבלה מסוימת לבריאה. הסבר
זה מסייע לנו להבין יותר את הלימוד של חז"ל את מלאכות השבת מהמשכן.³

"וזכרת כי עבד הייתה בארץ מצרים" – השבת בספר דברים

השבת מוזכרת מספר פעמים נוספות בתורה – בחומש שמות, בברית המחודשת
שנכרתת במתן לוחות שניים (פרק לד); בפרשת מקראי הקודש (ויקרא כג);
בפרשת המקושש (במדבר טו); ופעמים נוספות בהקשר עבודת הקרבנות.
בעיוננו לא נעסוק בפרשיות אלה ונעבור ישירות לעשרת הדברות שבספר דברים
בפרשת ואתחנן:

שְׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדְשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד
וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֹאכְתֶךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה
אֹתָהּ וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וְשׂוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְכָל בְּהֵמַתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ כַּמֹּךָ: וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וַיֹּצִאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת
אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת: ס

דברים ה, יב-טו

3. וראו על כך עוד בהרחבה לקמן בסימן יח: מקור המלאכות מבניית המשכן, עמ' 263.

הציווי על השבת דומה לשבת המוזכרת בעשרת הדברות שבספר שמות, אולם ישנו הבדל משמעותי עליו נעמוד.

ההבדל נעוץ בטעם ובנימוק לציווי על השביתה ואיסור המלאכה בשבת. בעשרת הדברות שבספר שמות, כאמור לעיל, הדגש הוא איסור המלאכה בשבת כדרך להידמות לקב"ה ששבת ביום השביעי לבריאה. לעומת זאת, בספר דברים הבריאה כלל לא מוזכרת. יציאת מצרים מחליפה את הבריאה כמאורע המכונן שברקע למצוות השבת, והסיבה לשביתה בשבת מקבילה לשבת המתוארת בפרשת משפטים (שמות כג) – דאגה למנוחה של אלו שכפופים לאדם.

סיכום

ראינו את התהליך בו השבת עוברת מלהיות השבת של הקב"ה, כפי שהיא מופיעה בספר בראשית, להפיכתה לאות ולברית שבין עם ישראל לקב"ה. לשביתה בשבת יש מספר מטרות ומשמעויות – הידמות לבורא ששבת ביום השביעי לבריאה, הערך הסוציאלי החברתי שיש בשבת, קדשות השבת, שחילולה גורר ענישה בחומרה, וכן קישור של השבת לזיכרון יציאת מצרים.

אם נסכם את העולה לנו מהעיון בפסוקי התורה, ניתן להצביע על שלוש נקודות מרכזיות:

א. תהליך מסירת השבת לעם ישראל:

בספר בראשית השבת הינה שביתתו של הקב"ה אולם האדם לא מעורב כלל בהווית השבת. בפרשת המן אנו רואים שהקב"ה "נותן את השבת" לעם ישראל. בתחילה העם מבין שה' שוכת בשבת כאשר רק לאחר מכן מבין העם שאף הוא מצווה על השבת באיסור היציאה מהמקום. בעשרת הדברות אנו רואים את הציווי המפורש שאוסר על עשיית מלאכה בשבת, ציווי המדמה את יצירת האדם בששת ימי המעשה ליצירתו של הקב"ה במעשה בראשית – ואת שביתתו לשביתה של הקב"ה. בפרשת המשכן חוזר הציווי על איסור עשיית מלאכה בשבת, ציווי המהווה את המקור לדרשת חז"ל שיש ללמוד את המלאכות האסורות בשבת מהמשכן. הצענו כי כיוון שהאדם לא יכול

ללמוד את אופן שביתתו ממלאכת בשבת ממלאכתו של הקב"ה, הוא לומד אותה ממלאכתו הקרובה ביותר – יצירת המשכן.

ב. הטעמים והמשמעויות השונים של השבת:

הצגנו שלשביטה ממלאכה בשבת ישנן מספר מטרות ומשמעויות – הידמות לבורא ששבת ביום השביעי לבריאה, הערך הסוציאלי החברתי שיש בשבת, הקדושה שבשבת שמי שיחלל אותה ייענש בחומרה, וכן קישור של השבת לזיכרון יציאת מצרים.

ג. הקשר בין שבת שקודם לבריאה ושבת האדם:

הראנו שניתן לראות בחינה מסוימת של שתי שבתות. השבת הראשונה היא זו שקודם הבריאה, בה שייך יותר עניין הקודש והאפשרות לחלל אותה, השבת שניתנה לעם תחילה במן ולאחר מכן כאות ברית. השבת השנייה היא השבת בה כרוכים איסורי המלאכה וחובת השביתה על משמעויותיהם השונות שהצגנו. חווית השבת של האדם צריכה להיות מורכבת ממיזוג הכפילות שבשבתות האלה, כאמור בפסוק "אך את שבתתי תשמרו".

